

Getoš Kalac, Anna-Maria; Albrecht, Hans-Jörg; Kilchling, Michael (ur.),

MAPPING THE CRIMINOLOGICAL LANDSCAPE OF THE BALKANS

A Survey on Criminology and Crime with an Expedition into the
Criminal Landscape of the Balkans, Volume BC 1, Duncker &
Humblot, Berlin, 2014., 540 str.

UDK: 343.9(497)(048.1)

U prosincu 2014. objavljena je knjiga *Mapping the Criminological Landscape of the Balkans* kao prva publikacija iz serije *Balkan Criminology* Max Planck Instituta za strano i međunarodno kazneno pravo u Freiburgu (MPI) i Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Urednici su Anna-Maria Getoš Kalac, Hans-Jörg Albrecht i Michael Kilchling. Max Planck partnerska grupa *Balkan Criminology ~ Criminologia Balcanica* osnovana je krajem siječnja 2013. na Pravnom fakultetu u Zagrebu u suradnji s Max Planck Institutom za strano i međunarodno kazneno pravo radi usmjeravanja regionalnih istraživačkih napora na one fenomene kriminala koji su iznimno važni za regiju, odnosno onih koji ugrožavaju njezinu stabilnost.¹ Uz tri glavna istraživačka fokusa: IF I – Nasilje, organizirani kriminal i ilegalna tržišta; IF II – Osjećaj i poimanje (ne)sigurnosti i kriminala; IF III – Međunarodno kažnjavanje, MPPG provodi i tzv. *ad hoc* projekte kojima se uključuje u međunarodne kriminološke suradničke znanstvenoistraživačke projekte od strateške važnosti za prepoznatljivost na regionalnoj i europskoj kriminološkoj sceni (npr. istraživanje maloljetničke delinkvencije u Hrvatskoj, restorativne pravde u fazi izvršenja kazne s posebnim naglaskom na pružanje podrške i zaštite žrtvama kaznenih djela). Pri tome se

---

¹ Getoš, A.-M., Max Planck partnerska grupa za "Balkan Criminology" ~ "Criminologia Balcanica", Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 63, br. 1, 2013., str. 228 – 238, str. 229.

od početka naglašava kako *Criminologia Balcanica* nije opća kriminologija za Balkan ili na Balkanu, nego specijalizirana kriminologija usredotočena upravo na one fenomene kriminala koji su relevantni za Balkan.²

Knjiga je podijeljena na tri dijela. Prvi dio *Marking of the Territory* polazi od premise kako je Balkan europska regija *sui generis*. Ovaj dio knjige sadržava tri poglavlja. U prvom poglavlju Holm Sundhassen (*The Balkan Peninsula: A Historical Region Sui Generis*) određuje pojam Balkana uzimajući u obzir specifične, jedinstvene elemente povijesti, geografije, religije, pravne tradicije i migracija stanovništva, navodeći uvodno kako pojmovi “Balkan”, “zapadni Balkan” i “jugoistok Europe” još uvijek zbunjuju. Posebno problematizira percepciju Balkana kao područja koje obilježava nasilje ili područja sklonog nasilju (Je li sklonost nasilju dodatna i posebno istaknuta osobina Balkana?), nastalu upornim ponavljanjem stereotipa te zlogukim isticanjem kako se “povijest ponavlja” ili se sukobi “nastavljaju” (str. 17 – 20). U drugom poglavlju *Mapping the Criminological Landscape of the Balkans* Anna-Maria Getoš Kalac naglašava osobitost Balkana kao *kriminološke* regije *sui generis* (str. 24 – 25) te predstavlja koncept *Balkan Criminology* kroz MPPG i Balkan Criminology Network (BCNet). “Stvaranje kriminološke karte Balkana” (*mapping of the Balkans criminological landscape*) izneseno je kroz osnovna konceptualna i metodološka razmatranja, analizu kriminološke edukacije i kriminoloških istraživanja na Balkanu, projiciranjem aktualnih kriminoloških i kaznenopravnih problema. Autorica na kraju poglavlja predstavlja istraživačke fokuse i projekte MPPG-a, zaključujući kako postojeći propusti (izostanak posebnih kriminoloških doktorskih studijskih programa, koherentnih istraživačkih strategija i istraživačke suradnje ili kriminoloških publikacija u formi udžbenika ili časopisa) ne bi trebali biti problemi nego izazovi za BCNet. Posljednje poglavlje Johna Winterdyka i Michaela Kilchlinga *Creating a Sustainable Criminological Landscape: Building Capacity and Networking the Balkans* upućuje na osobitu važnost sustavnog komparativnog pristupa u modernoj kriminologiji. Autori promišljaju nužne korake za razvoj održivih istraživačkih struktura te u zaključku upućuju na mogućnost pozicioniranja *Balkan Criminology* unutar europske kriminologije po uzoru na razvoj i ulogu skandinavske kriminologije.

Drugi dio knjige sadržava četrnaest posebnih poglavlja o aktualnoj edukaciji i istraživanju kriminologije, osnovnim kriminološkim trendovima i najvećim izazovima kaznenog pravosuđa renomiranih znanstvenika i stručnjaka te mladih znanstvenika uključenih u BCNet. Evisa Kambellari u poglavlju *Crimi-*

² *Ibid.*

nology and Crime in Albania donosi podatke o kriminologiji i kaznenom pravu u Albaniji te izvješćuje o naporima koje Albanija ulaže radi usklađivanja kaznenog prava i kaznenog pravosuđa s europskim standardima. Almir Maljević i Elmedin Muratbegović razvoj i stanje kriminologije u Bosni i Hercegovini analiziraju kroz temeljne podatke o kaznenopravnom sustavu i reformama kaznenog prava (str. 99 – 113). Svetla Margaritova-Vuchkova istražuje i iznosi informacije o kaznenom pravu i pravosuđu u Bugarskoj. Anna-Maria Getoš Kalac i Ruža Karlović u poglavlju o Republici Hrvatskoj posebno ističu aktualne kriminološke trendove i stanje u hrvatskom zatvorskom sustavu. Stanje u Grčkoj, osobito postojeće nedostatke u kaznenom pravosuđu, problematizira Effi Lambropoulou. Situaciju u Mađarskoj opisuje Eszter Sárík, ukazujući na najvažnije kaznenopravne reforme s posebnim obzirom na izmjene postupanja prema mladim počiniteljima kaznenih djela. Tradiciju i suvremene promjene u kriminologiji u Italiji uspoređuje Ernesto U. Savona. Kriminologijom na Kosovu bavi se Lavdim Krasniqi. Reforme u kaznenom i kaznenom procesnom pravu u Makedoniji iznosi Gordana Bužarovska. Vesna Ratković razmatra kriminologiju i kazneno pravo u Crnoj Gori s posebnim naglaskom na korupciju i mjere poduzete radi poboljšanja pravosudnog sustava. Andra-Roxana Trandafir prikazuje kriminologiju u Rumunjskoj, a osobitu pozornost posvećuje novom Kaznenom zakonu. Istraživanje kriminologije i kaznenog prava u Srbiji Đorđa Ignjatovića i Natalije Lukić sadržava temeljne kriminološke trendove i obrasce. Sabina Zgaga donosi detaljan uvid u aktualnu situaciju u slovenskoj kriminologiji, a Adem Sözüer i Tuba Topçuoğlu analiziraju stanje u Turskoj s naglaskom na kriminološke trendove i obrasce. Već ovim poglavljem ostvaren je važan segment ciljeva MPPG-a: ucrtan je složen kriminološki zemljovid Balkana s istaknutim trendovima, prepoznatim problemima te poduzetim koracima da se oni prevladaju.

U posljednjem dijelu knjige mladi znanstvenici, članovi MPPG-a, predstavljaju istraživačke projekte, mahom doktorska istraživanja, iznoseći njihovu osnovnu problematiku, tijekom rada te prve rezultate. Filip Vojta u poglavlju *Punishment and Sentence Enforcement for Serious Violations of International Humanitarian Law Committed in the Former Yugoslavia* iznosi neke od prvih empirijskih prikaza sustava izvršavanja kazni međunarodnog suda za ratne zločine počinjene na području bivše Jugoslavije. Njegova analiza “pokazuje kako nedovoljno razrađen normativni okvir održava u velikoj mjeri nejasne penološke ciljeve izvršavanja međunarodnih kazni kao i metode njihova ostvarenja, što u praksi dovodi do nejednakog tretmana osuđenika Suda te u velikoj mjeri

ostavlja prostora diskrecijskim odlukama na međunarodnoj i nacionalnoj razini, kao i političkog djelovanja.” (str. 425). Reana Bezić u poglavlju *Juvenile Delinquency in the Balkans: A Regional Comparative Analysis of the ISRD3-Study Findings* iznosi osnovne informacije o projektu doktorske disertacije kao regionalne komparativne analize maloljetničke delinkvencije. Prvi rezultati ove studije “predstavljaju opseg samoiskazane delinkvencije općenito i konzumacije alkohola” te ukazuju na potrebu daljnjeg istraživanja različitih načina reakcije na kriminal i utvrđivanja faktora rizika koji utječu na maloljetničku delinkvenciju na Balkanu (str. 443). Problematiku trgovine ljudima aktualizira u poglavlju *Trafficking in Human Beings in and through the Balkans – Introduction to a Qualitative Approach* Karlo Ressler. Nakon pregleda pravnog i političkog okvira trgovine ljudima na Balkanu analizira podatke koji se koriste radi utvrđivanja trgovine ljudima: broj žrtava, broj počinitelja, predmeta, procjena profita. Podsjećajući da se o trgovini ljudima uglavnom u popularnom tisku piše senzacionalistički ili u maniri anegdota, a u znanosti općenitim pregledom problema ili kritikama literature (str. 462), upućuje na prednost korištenja kvalitativnih metoda i planiranu metodologiju. Naime, tek detaljno istraživanje uzroka, pobuda počinitelja i odnosa između počinitelja i žrtava može pridonijeti stvaranju prikladnih pravnih i političkih okvira. U poglavlju *Severe Economic Crimes Committed in Transitional Period – Crimes under International Criminal Law?* Sunčana Roksandić Vidlička propituje opravdanost izjednačavanja tranzicijskih gospodarskih kaznenih djela u odnosu na koje je ukinuta zastara kaznenog progona s retroaktivnim učinkom s najtežim međunarodnim kaznenim djelima. Je li moguće ostvariti sigurnost i “*dobrobit* čovječanstva” bez učinkovitog procesuiranja počinitelja teških gospodarskih kaznenih djela, posebice onih koja se javljaju u tranzicijskom razdoblju i uključuju međunarodni element? (str. 492). Odgovore na postavljena pitanja daje u međuvremenu obranjena autoričina disertacija. Posljednje poglavlje *Responsibility of Political Parties for Criminal Offences: Preliminary Observations, Challenges and Controversies* autora Aleksandra Maršavelskog predstavlja rezultate preliminarnog istraživanja o modelima odgovornosti političkih stranaka za kaznena djela. Upozoravajući na paradoks da političke stranke imaju najviše odgovornosti kada upravljaju državnom administracijom te da snose nizak stupanj odgovornosti kada zloupotrebljavaju dane ovlasti (str. 512), autor nastavlja s istraživanjem uzroka, fenomenologije kriminalnih radnji političkih stranaka, hipoteza istraživanja i modela kaznene odgovornosti s posebnim obzirom na raznovrsnost sankcija koje se mogu izreći političkim strankama.

Ambiciozno zamišljen rad na nizu projekata MPPG-a pokazao je ovom publikacijom kako su djelovanjem osnivača i voditelja te posebno urednika publikacije ideje uspješno realizirane. Jasno definiranje Balkana geografskim, povijesnim, vjerskim i pravnim odrednicama, ali bez stereotipa ističe važnost posebnog koherentnog kriminološkog istraživačkog pristupa (Sundhaussen, Getoš Kalac, Winterdyk i Kilchling), što potvrđuje pregled i analiza podataka iz drugog dijela knjige. Izvornost pojedinačnih projekata (Vojta, Roksandić Vidlička, Maršavelski) ili izvanredno pronicljiv pristup njihovoj obradi (Bezić, Ressler) svjedoče o dosegima znanstvene znatiželje istraživača MPPG-a koji nadmašuju regionalne okvire.

Dr. sc. Lucija Sokanović

